

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

Што се тиче сума у примању, ту налазим за потребно приметити вам, да је приход од представе у претплати од 350 сведен на 320, изван претплате од 720 на 602. Ово је учињено с тога, што се такав приход од представа показао у минулој рачунској години. Међу тим примање од ложа било је у 1880. г. 3194, а ове ће, врло вероватно, бити 5000, јер се у најновије време појавило више претплатника, поглавито због високе пажње, којом Њезино Височанство одликује овај просветни завод.

Из целог овог списка изволели сте се уверити, да је била до сад, а да ће и у напредак штедња бити у горњем челу међу начелима, по којима управљам заводом, који ми је поверен. Али и штедња има својих последњих граница, иза којих настаје област стагнације и опадања. Преко тог последњег Рубикона прелазити значило би смрт установе, а ово је било и остаје изван програма свију наших државника. Опстанак и развитак ове тако корисне установе, уверен сам да толико лежи на вашем срцу, да не ћете допустити, да дође до тога последњег стања, а још мање, да са свим престане живети под вашом егидом. Надајући се у ваше и државне владе најоплије заузимање и у што обилатију потпору народнога представништва, слободан сам предложити, да се показана разлика у буџету у 20.312 динара измири на овај начин:

1. Дуг у 7200 динара и 624 динара интереса да се подмири привредом од лутрије. Ову лутрију удејствовао бих уз припомоћ просвећеног и родољубивога женскога друштва и његових подружина у отаџбини. Ја се надам потпуном успеху ове мере, јер би се око ње живо настало. За ову лутрију очекујем ваше одобрење и

наређење, па да се одмах предузму потребни даљи кораци.

А ако се не би усвојила лутрија, којом се у последње време много служило, па бојати се недовољнога успеха, онда би се уз обећану припомоћ женскога друштва, приредиле две игранке, једна по Васкрсу, друга идућих месцеја, које би донеле довољно дохотка за подмирење овога дуга.

2. Од г. Петра Димића, бившег главног благајника, наплатиће се, у течају ове године, осигурани дуг у 1200 динара.

3. Државна потпора имала би се увећати с 12.000 динара годишње.

Поменути дуг био би измирен; неких старих издатака у напредак не ће бити у буџету; библиотека, гардероба и декорације, кад се ове године попуне, више година не ће захтевати повећих издатака. И тако, с увећаном државном помоћу, моћи ће се постићи стална равнотежа у примању и издавању и управа ће имати времена да не мисли само о позоришној каси, већ да поклони довољну пажњу и репертоару и позорници, и васпитавању чланова — представљача, дакле, после толико гладних, ући ће у еру година родних, без којих нема нормалнога развитака, нема напретка.

Кад би се државна потпора од 29.301, подигла на 41.301 динар, онда би се, ради чувања добро повучених старих граница у буџету расхода, могла одредити стална стража (контрола) од наших признатих финансијера, којој би управитељ на крају свакога месеца подносио рачуне о свему, што је потрошено и за даљи месец добио дозволу за издатке веће од најобичнијих, текућих, па тек у случају разнога тумачења од

једне и друге стране изнео би се спор на решење господина министра просвете.

С увећаном потпором управа би се потрудила, да истом сад, после толико година позоришнога спектакла, поклони довољну пажњу и развиту наше драмске књижевности; већ за идућу годину расписала би прво једну, а доцније две повеће награде за оригиналне драме из садашњо-

сти и прошлости нашега народа, а међу тим би одредила и хонорар једном од старијих и припознатих писаца, којем су добро познати захтеви модерне позорнице, те да све наше старије историјске драме тако поправи, обнови и инсценира, да се, с много већим од досадашњег успеха, могу приказивати на нашој позорници.

И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„**Крвави престо**“, изворна трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић, приказана на нашој позорници први пут 29. нов. о. г.)

Изворна трагедија! Нов комад! То су речи, које чине сензацију и у великој позоришној публици, и изазивају радост међу пријатељима позорнице и позоришне књижевности, камо ли не би у нас поред наше мршаве оригиналне драмске литературе.

Изворна трагедија, нов комад, предмет из наше народне прошлости, и недеља, напунили су позоришну дворану уноточ томе, што тога дана представа није била у претплати.

Први суд, који се о ваљаности таковога дела, а нарочито о ваљаности уметничког производа доноси, оснива се на општем утиску, који је на нас учинио уметнички производ. „Како вам се допала ова ствар?“ — то је обично питање, што га стављамо на посматрача уметничког дела. Па и ако не добијемо никаква одговора, ми можемо, ако смо вешти психолози, да читамо утисак са лица посматрачевог. Скоро да је несумњиво мерило ваљаности уметничког производа онај утисак, који је на нас учинио производ. Слика, која нас за себе везује, да не можемо да скинемо ока свога — јамачно ће бити лепа. Та ко је још свраћао погледа са лепог женског лица!?

Ја много полажем на овај целокупни (тотални) утисак. Он је зацело несумњив, истинит, — па чак и онда, ако човек није у стању да себи о њему даде рачуна. Анализа, набрајање махна и врлина, мотивовање свога суда није ништа друго, него рачунска проба, да је резултат, што смо га гледањем и слушањем уметничког дела постигли, добар и коректан, — quod erat demonstrandum.

И за време ове представе стављао сам нема питања и на себе и на публику. Ефект, који сам са лица публике могао разабрати, подударало се и са мојим сопственим мислима. Са лица публике могао се читати умор и досада у обилној мери. Под публиком не разумем у нашим позориштима нигда галерију, премда је и галерија овога пута меродавна била с том изнимком, што на њој ниси могао приметити на лицу досаде, али се почешће могао чути грохотан смеј из грла јој. Трагедија и смеј! То је већ малер.

Трагедија није дакле нас посматраче занимала, није нас пак занимала с тога, што у њој нема живота, а то је главна мана у драмскоме производу. (Свршиће се.)

(Недељни ред представа.) У уторак 8. децембра: „**Еј, људи, што се не жените!**“ Шаљива игра у 4 чина, написао Јулије Розен, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша. — У четвртак 10. децембра: „**Мамица**“. Шаљива игра у 3 чина, написао Е. Сиглигетија, преведена и посрбљена. — У суботу 12. децембра први пут: „**Човек без предрасуде**“. Историјска шаљива игра у 5 чинова, написао Сахер-Мазох, превео Н. — У недељу 13. децембра: „**Циганин**“. Позоришна игра у 3 чина с певањем и играњем, написао Е. Сиглигетија, посрбио Ј. М. Шимић, за позорницу удесио А. Хадић, музика од А. Милчинског.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „*Нар. Нов.*“ пишу: „Оправданим интересом ступили смо у суботу, 3. децембра, у позориште, да слушамо стара, вазда мила знаца, Гуодовога „Фауста“. Оправданим, рекосмо, интересом, јер је главну женску улогу певала наша примадона, гђица Доти, којој су након њезине „*Аиде*“ проричали леп успех у овој опери; за тим, што смо били радознали, како ће г. Денегри решити задаћу своју, (улогу Фауста), коначно, што је ступио пред општинство гост, — такођер стари знацац — господин Теркуци, у улози Мефиста

Улога „*Маргарите*“ ставља не малене захтеве на певачицу, која ваља да буде драматична уметница, да добро располаже колоратуром, и да јој игра и кретање одговара разним ситуацијама; а што се на посе тиче грла, ту се иште крепчине и свежости колико у дубоцима, толико и средњим и високим гласовима. Имајући све то пред очима, да како да не можемо гђицу Доти означити савршеном интерпреткињом ове улоге, али нам ваља такођер имати на уму, да таквих у опће много на свету нема; та и гласовитој Нилсон као Маргарити приговара се којешта. Ипак морамо признати, да је гђица Доти поључила леп успех, јер је лепо и коректно певала, а игра јој је била као надахнута према драматској ситуацији, местимице шта више виртуозна. Као у осталим, тако на-

рочито у овој улози, показује нам госпођица неки „savoir faire“, којим уме савладати повелике потешкоће, с тога се придружјемо радо повлађивању, којим ју је опћинство често и пуним правом одликовало.

Г. Денегри певао је пре три године на нашем позоришту Фауста, али не пуним успехом. Цењени наш први тенориста не може да нађе онај лирични тон, што га Фауст иште, нити уме владати са „mezza voce“ у оној мери, која би одговарала значају партије. Тако му не пође за руком високо „h“ у арији II. чина, након првога сусретаја с Маргаритом. За што је то „h“ с пуним грлом форсирао, те се непотребним начином извргао погибели, тога не разумемо. Но не би били праведни да не констатујемо, да је красно његово грло местимиче лепу победу одржало; у сцени с Маргаритом, тако званој „Garten-Scene“ био је врло добар, а целе вечери показао се окретним певачем, који располаже прекрасним грлом.

Место г. Теркуција био је добар. Из прва обузе га трема, али се на бруво ослободи из ње, те је своју задаћу добро извео. Глас му није силан, но довољно обсежан и школован, уз то интонација посве коректна, а хрваштину, у којој је певао, изговара врло добро.

Гђица Крамбергера била је веома добар Сибел. Партија добро јој пристаје, а она ју је лепо отпевала. Г. Антон био је ваљан Валентин. Зборови певали су коректно, али у оркестру су трубе вређале каткад уши. Опером равнао је г. равнатељ Зајц као обично хвале вредном тачношћу. Кућа била је дупком пуна.

* (Народно позориште у Загребу.) „Розог“ пише: „Ретко нам се деси прилика оцењивати гостовање код наше драме, те и ако чујемо кад и кад, да се к нама упућује какав члан сродних нам позоришта, искрено исповедамо, да смо тада озловољени, очекујући по искуству већим делом слаб успех. Тим већим изненађењем и задовољством присуствовали смо пречучерашњем дебиту г. Милоша Цветића, редитеља и члана београдског позоришта, у новом комаду „Дон Цезар од Вазана“. Комад, а још више глумац, успели су у толико, да је гостовање г. Цветића, премда не праћено и не наговештено никаким неуместним рекламом, постало разговором свих кругова. Попајпре да речемо неколико речи о комаду, а за тим ћемо се сврнути на ваљаног глумца. „Don Cesar de Bazan“ (а не Basano) састављен је у гласовитом добу романтичности, када је Виктор Иго у највећем сјају свога великога и неодрживог генија краљевао над француском књижевности. У многобројну бучну школу његову спада и писац овога новитета, Диманоар. Тај окретни, у састављању и изумевању великих ефеката и нових ситуација познати списатељ, није се знао отети бујици тада владајућих екстраваганција, али се уздигао далеко више од Сежура, Бушардија, и осталих. Доказ томе је његов „Дон Цезар“ који је уза све своје невероватности и апсурдности ипак имао у себи толико изврених драмских својстава, да се и дан данас налази у репертоару Амбиги-театра. Да разумемо начин и смер, у ком је састављен „Дон Цезар“, морамо помислити, да је написан за тадањег славног француског представљача Фридрика Леметра, за кога беше и Виктор Иго написао свога „Ернанија“, „Руј-Блаза“, „Ценара“. „Дон Цезар“ постаде у таквим рукама

епохалним делом, те добри Диманоар није мислио, да ће доћи време, када ће обојица уснути, да се не пробуде. Али „Дон Цезар“ беше ипак дете маште Виктора Ига. У најсавршенијој му драми, у „Руј-Блазу“, долази исти „Дон Цезар“ у традиционалним његовим кршама, али, како рече један француски критичар, те крпе беху од сухога злата. Дивна поезија Игове фантазије беше створила у тој извредној улози особност тако женијалне карактеристике, да није чудо, што је Диманоар хтео у 5 чинова и у прози описати згоде онога, кога беше Виктор Иго у само две сцене неумрлим учинио. Од онда прошле су многе и многе године, романтицизам извезу из књижевног света пре од свог највећег песника, Фридрик Леметр умре оплакан од целога Париза, а „Дон Цезар“ излази само ретко на видело, да разведри својим донкихотијадама тај прозачни наш век, који не верује више његовом племству, и који би га првом приликом дао затворити у лудницу. Толико нека служи за разјасњење саме драме, о којој морамо рећи, да је потпуно успела. Не ћемо се освртати на невероватности, којих изобилно има тај комад, не ћемо потанко расуђивати карактере тих немогућих особа, које се могу потпуно назвати живућим фразама, само нам је означити успех мајсторскога заплета и двеју главних сцена, које дишу правом драматиком и духовитошћу.

Представа беше изврсна, а тим интереснија, што је први пут ступио у улози Дон Цезара г. Цветић. То је у потпуном смислу речи представљач. Окретност, живахност кретања, непресињени начин говора зачудеше нас у први мах, знајући, колико се иначе по београдској манири развличити знаде. Чиме се пак особити таленат г. Цветића истиче, јесте његов карактеристични разговор. Тај вредни глумац знаде изразити сваки осећај најравним и скроз интересантним начином говора и кретања, тако, да се више чини, да он доживљује згоде драме, а не да је научио на изуст своју улогу. Веселу ћуд у прва два чина приказао је г. Цветић извреним хумором и највећом наравношћу, само што је нешто одвише у високим гласовима кричао. Витенки и поносити значај двају задњих чинова, те затајана страст нашла је у г. Цветића толику вештину и разноликост представљања, да је пуним правом оправдано бурно плескање, којим је ваљани глумац од нашега опћинства почаствован био. Лавор-венац, који је синоћ примио, нека му буде знак, колико је хрватском опћинству у вољу ушао. Истакнути нам је још изврстан изговор г. Цветића. Жао нам је, што нам се не деси прилика чути га још у којој улози, јер смо уверени, да је таленат београдскога глумца свестран. Но како рекосмо: цела представа беше изврсна. Г. Милан играо је интригана Сантарему карактеристично, промишљено у кретањима и изразу лица. Кратка улога та спада међу његове најбоље, само да је мање отежао; одвише је упућен био на шаптаоца. Улога гг. Фијана и Сајевића беху извршене, а и женске улоге гђе Драг. Фрајденрајхове, а тако исто и мале улоге гђе Сајевићке и гђе Ивке Краљеве биле су верне слике, како их је писац цртао.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

13. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 6. ДЕЦЕМБРА 1881.

ПРВИ ПУТ:

О Ч И Н А М А З А.

СЛИКА ИЗ ЖИВОТА У 3 ЧИНА А 6 СЛИКА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО АДОЛФ Л' АРОНЖ,
ПРЕВЕО САВА РАЈКОВИЋ.

О С О Б Е:

Вилвер, чиновник	Димитријевић.
Наталија, жена му	Ј. Поповићева.
Марија } кћери му	Б. Хаџићева.
Ема }	М. Рајковићка.
Готлиб Вајгл, чизмар	Лукић.
Клара } деца му	Л. Хаџићева.
Леополд }	Барбарџ.
Мелмајер, вештак на гласовиру	Добриновић.
Мина, слушкиња	С. Димитријевићка.
Рудолф Штарке, пословођа код Вајгла	Ружић.
Хамол, калфа	Јовановић.
Швалбах	Банковић.
Шмит	Милосављевић.
Готлиб } деца штаркова	* * *
Драгутин }	* * *
Шандор, хусар	Рашић.
Келнер	Станојевић.

У уторак 8. децембра: „ЕЈ, ЉУДИ, ШТО СЕ НЕ ЖЕНИТЕ!“ Шаљива игра у 4 чина, написао Јулије Розен, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места задржати и за ову представу, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.